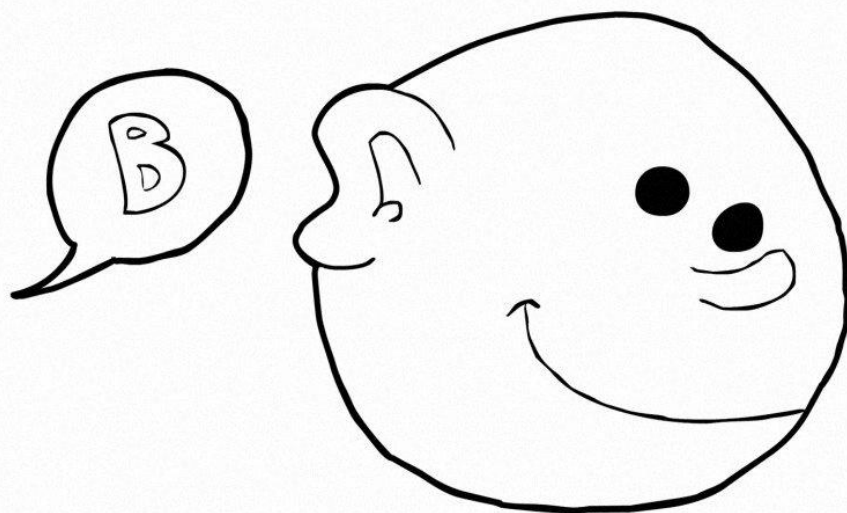
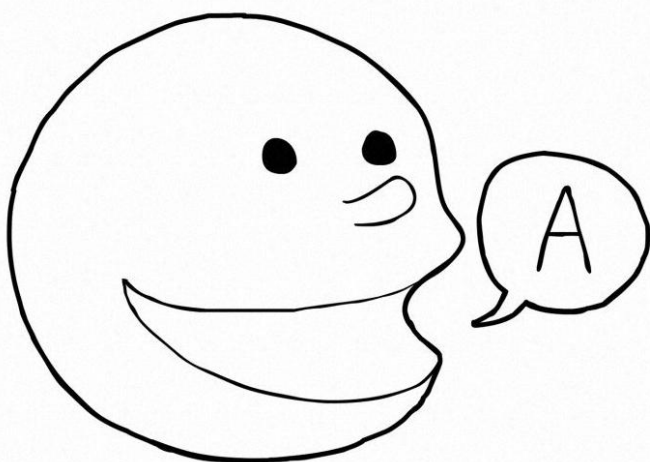

MOTIVATIE VOOR COMMUNICATIE

Een aanpak voor spreken, kijken en luisteren in de brugklas

Praktisch deel

Inhoud

Werkboek leerlingen

Blok 1	4
Blok 2	8
Blok 3	12
Blok 4	15
Blok 5	18
Blok 6	23

Docentenhandleiding

Blok 1	26
Blok 2	27
Blok 3	29
Blok 4	31
Blok 5	33
Blok 6	35

Inleiding

Voor u ligt de lessenreeks *Motivatatie voor communicatie*, het praktische deel van het onderzoek naar bruikbaar spreek-, kijk- en luisteronderwijs. Deze lessenreeks is gebaseerd op de methode *Op niveau onderbouw* en is bedoeld voor de brugklas havo/vwo. Het praktische deel bestaat uit twee onderdelen: een werkboek voor leerlingen en een docentenhandleiding.

Uitgangspunten van deze lessenreeks zijn de resultaten van de enquêtes die ingevuld zijn door docenten en brugklasleerlingen van het Sint-Janscollege in Hoensbroek en de samenvatting van het literatuuronderzoek dat te zien is in het theoretisch deel van dit afstudeeronderzoek. De didactiek voor het spreken, kijken en luisteren is met name gebaseerd op *Nederlands in de onderbouw* (Bonset e.a., 2005). Achtergrondinformatie over de gekozen aanpak en extra lessuggesties zijn te vinden in het theoretisch deel van dit afstudeeronderzoek.

De lessenreeks is, evenals de methode *Op niveau onderbouw*, onderverdeeld in 6 blokken. Elk blok neemt 1 à 2 lessen in beslag. Voor het uitvoeren van de opdrachten wordt gebruik gemaakt van zowel geluidsfragmenten als beeldmateriaal. In de docentenhandleiding staat waar deze bestanden te vinden zijn.

Het is de bedoeling dat elke leerling een eigen werkboek krijgt waarin hij zijn antwoorden kan invullen. Ook staat er aan het einde van elk blok een beoordelingsschema. Het is de bedoeling dat de leerling zijn eigen sterke en zwakke punten op het gebied van spreken, kijken en luisteren aangeeft. Dit kan eventueel ook bijgehouden worden door de docent. Ook kan de docent aan de hand van deze schema's een cijfer toekennen aan de prestaties van de leerling.

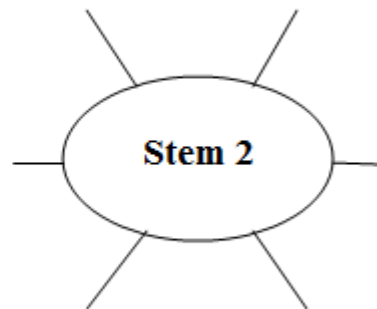
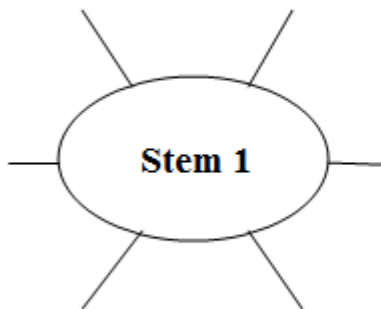

Wanneer er voor een stukje tekst deze afbeelding staat, dan betekent dit dat er een stukje theorie volgt. Deze theorie is de leerstof die centraal staat in het desbetreffende blok en die nodig is bij het spreken, kijken en luisteren.

Blok 1: de stem

Opdracht 1

Je docent laat twee geluidsfragmenten horen. Als je naar de fragmenten luistert, let dan op de **stemmen** van de sprekers. Schrijf de volgende kenmerken op bij de juiste stem: mannenstem – hoog – snel – neutraal – vrouwenstem – rustig – enthousiast – serieus – zacht – hard – vrolijk – duidelijk.

Je stem is bij het spreken je belangrijkste instrument. Iedere stem klinkt anders. Waarin verschillen al die stemmen?

- In **toonhoogte**: laag, neutraal, hoog, overslaand.
- In **volume**: fluisterend, zacht, normaal, hard, schreeuwerig.
- In **tempo**: traag, langzaam, normaal, snel, gehaast.

Opdracht 2

Beschrijf de stemmen van de volgende personen. Vertel iets over het spreektempo, de toonhoogte en het volume van de stem.

Je docent(e)	De klasgenoot die naast je zit (of in de buurt)	Jezelf
- Tempo:	- Tempo:	- Tempo:
- Toonhoogte:	- Toonhoogte:	- Toonhoogte:
- Volume:	- Volume:	- Volume:

Bij het gebruik van je stem geeft de intonatie of toon je stemming aan. Bijvoorbeeld vrolijk, angstig, ongeduldig, grappig, rustig, verrast, boos of verdrietig. Wanneer je tegen iemand zegt: ‘Wat heb jij leuke schoenen aan.’, bepaalt de intonatie van je stem of de luisteraar een compliment krijgt of beledigd wordt. Bij een geschreven tekst mis je die belangrijke extra informatie over de bedoeling van de spreker. Bij fictie geeft de schrijver bij de spreekzinnen daarom vaak aanwijzingen over de intonatie, bijvoorbeeld: ‘*Wat ben jij weer lekker bezig*’, *snauwt Roy*.

Opdracht 3

A. Spreek de zin ‘Je hebt je mond voorbij gepraat.’ op de volgende manieren uit.

- vrolijk en grappig
- verdrietig en teleurgesteld
- rustig en zelfverzekerd
- boos en beledigd
- verrast en verwonderd

Oefen samen met de klasgenoot naast je. Oefen door tot je de juiste stemming duidelijk in je stem hoort.

B. Je ziet dus dat de intonatie de boodschap van de tekst bepaalt. Bedenk nu zelf drie zinnen. Schrijf achter elke zin op welke manier je de boodschap van de tekst wilt overbrengen.

1. ‘Heel interessant, zeg!’ (met een verveelde toon).....
- 2.....
- 3.....
- 4.....

C. Spreek de volgende tekst zo goed mogelijk uit. Besteed aandacht aan je volume, tempo, toonhoogte en intonatie. Oefen samen met de klasgenoot naast je.

Dean is zijn kamer aan het opruimen. Het is er een enorme bende...

Dean heeft de gedachte nog niet afgemaakt als er ineens gekraak klinkt vanuit de kamer, gevolgd door een oorverdovend geraas en het geluid van dingen die breken, omvallen en keihard op de grond neerkomen. Met open mond van verbazing staart hij naar de deur die geniepig terug lijkt te grijnzen onder het geluid van een vallende lawine aan spullen.

‘Dean!’ klinkt zijn moeders stem ineens hard door het trapgat naar boven. ‘Stop met die herrie, wat zit je allemaal te doen?’

Geschrokken duikt hij weg tegen de deur en doet snel een schietgebedje, hopen dat ze niet naar boven komt. ‘Ikke, er was een... en toen, maar, nee, er is niets!’, stamelt hij, zijn wangen roodgloeiend van de schrik en het verzinnen van een smoesje. ‘Ik liet mijn etui met potloden vallen.’ Potloden? Zijn er dan reuzen aan het tekenen op jouw kamer?’ roep ze terug, en Dean kan aan haar stem horen dat ze hem niet gelooft. Ze klinkt dan altijd net iets anders dan normaal, alsof ze bijna boos wordt omdat ze denkt dat hij alweer aan het fantaseren is. ‘Ehh... zoiets ja, reusachtig. Sorry’, mompelt hij voor zich uit, maar ze is nog niet klaar met praten. ‘En ruim je kamer op! Hoe vaak moet ik dat nou nog zeggen?’

Uit: Zoenen met rommel van Taco Oosterkamp en Albert Heemeijer

Opdracht 4

Je gaat samen met een klasgenoot een stukje van een radioprogramma naspelen. Beantwoord onderstaande vragen om ervoor te zorgen dat je goed voorbereid bent. De vragen maak je zelfstandig. Daarna ga je pas in tweetallen oefenen.

1. Vul de kenmerken in van de manier van spreken van een nieuwslezer op de radio en een diskjockey.

Nieuwslezer op de radio	Diskjockey
Toonhoogte:	Toonhoogte:
Tempo:	Tempo:
Volume:	Volume:

2a. Vragen over diskjockey. Je gaat straks een plaatje aankondigen. Om het interessant te maken, moet je hier natuurlijk een verhaaltje omheen gaan bedenken.

- Waar wil je de presentatie mee laten beginnen? Wat zijn je openingszinnen?

.....
.....

- Welk liedje ga je aankondigen?.....

- Wat ga je vertellen over het liedje of over de artiest?.....

.....
.....

- Wat is de afsluitende zin (de zin voordat het liedje begint)?.....

.....
.....

- Waar wil je op gaan letten als je straks aan het woord bent?.....

.....

2b. Vragen over nieuwslezer. Na het liedje begint het nieuws. Om jouw verhaal duidelijk te maken, moet je natuurlijk een bepaalde opbouw in gedachten hebben.

- Waar wil je de presentatie mee laten beginnen? Wat is je openingszin?

.....
.....

Vervolgens lees je het nieuws voor op de manier waarop jij denkt dat een nieuwslezer praat.

Bericht 1:

Grote chaos vanmiddag in het centrum van Rotterdam. Door een lekkage in een dikke verwarmingsbuis stroomde er kokend heet water door een van de drukste straten van de stad. Mensen moesten voor het hete water vluchten. Zes mensen rakend daarbij gewond. De meeste hadden brandwonden aan hun voeten. De winkelstraat is de hele middag afgesloten geweest. Alle winkels moesten dus dicht. Een ramp voor de winkeliers. En voor hun inkopen moesten de Rotterdammers dus ergens anders heen.

Bericht 2:

Volgens mensen die het zagen gebeuren, kwam hij uit het niets: een tornado. Die raasde vanochtend over een grote stad in Nieuw-Zeeland. Twee mensen kwamen daarbij om het leven en twintig mensen raakten gewond. De wervelwind veroorzaakte veel schade. Het dak van een groot winkelcentrum stortte in en op de parkeerplaats waaiden tientallen auto's omver. Ook in een woonwijk ging de tornado tekeer: bomen waaiden om en bij één huis waaide de trampoline op het dak. In Nieuw-Zeeland zijn wel vaker tornado's, ongeveer 20 per jaar. Maar zo zwaar als deze zijn ze bijna nooit.

- Welke (eventuele) afsluitende zin zou je nog kunnen zeggen?.....
.....

- Waar wil je op gaan letten als je straks het nieuwsbericht voorleest?.....
.....

Ga nu in tweetallen het radioprogramma naspelen. Eerst speelt iemand de diskjockey en de ander de nieuwslezer en daarna wissel je om. Vul elkaars checklist in.

Checklist voor nieuwslezer van het radioprogramma	
Ingevuld door:	
	Vul in - = onvoldoende -/+ = matig + = voldoende
1. De nieuwslezer spreekt duidelijk.	
2. De nieuwslezer spreekt rustig.	
3. De nieuwslezer heeft een serieuze houding.	
4. De nieuwslezer heeft een goed doorlopend verhaal.	
5. De nieuwslezer heeft een goed volume (niet te hard en niet te zacht).	
* Eventuele opmerkingen:	

Checklist voor diskjockey	
Ingevuld door:	
	Vul in - = onvoldoende -/+ = matig + = voldoende
1. De diskjockey heeft een goed doorlopend verhaal.	
2. De diskjockey spreekt duidelijk.	
3. De diskjockey heeft een enthousiaste houding.	
4. De diskjockey houdt het tempo erin.	
5. De diskjockey heeft een goed volume.	
6. De diskjockey houdt een leuk praatje bij het liedje/de artiest.	
* Eventuele opmerkingen:	

Blok 2: ademhaling en nadruk

In blok 1 heb je geleerd welke invloed het tempo, de hoogte, het volume en de intonatie hebben op het spreken. In dit blok staan de ademhaling en de nadruk centraal.

Beginnende sprekers praten vaak te snel. Dat kun je voorkomen door voor iedere zin goed in te ademen. Probeer adem te halen met je buik, daar word je zelf rustiger van en je stem klinkt voller. Als je voorleest geven de leestekens in de alinea de spreekpauzes aan:

- De punt geeft het einde van de zin aan. Pauzeer en adem rustig in via de buik.
- De komma geeft een korte pauze aan, adem even in.
- De dubbele punt geeft ook een korte spreekpauze aan.
- Lange zinnen hak ik je in gedachten in stukken om de spreekpauzes te zoeken.

Opdracht 1

Lees onderstaand stukje.

Spreektekst 1

Moet je zijn fiets zien schreeuwde een ander rijp voor de schroothoop een jongen pakte Thomas' fiets bij het stuur en schudde hem heen en weer zodat de velgen rammelden zijn bel doel het in ieder geval schreeuwde Robert de grootste pestkop van de klas het geluid van de fietsbel snerpte door thomas' hoofd.

- Zet leestekens op de juiste plaatsen (punt, komma, aanhalingsteken). Hierdoor moet je ook sommige letters in een hoofdletter veranderen.
- Vergelijk jouw antwoorden met die van je klasgenoot naast je.
- Lees nu om de beurt het stukje tekst voor. Geef elkaar tips over de spreekpauzes.

Een spreektekst klinkt veel vlotter, wanneer af en toe een woord in de zin extra nadruk krijgt. Je spreekt dat woord dan met klem en iets harder uit. Het benadrukken van een woord in een zin maakt het voorlezen levendiger. De luisteraar begrijpt bovendien de tekst beter. Door bepaalde woorden te benadrukken, kan de betekenis of bedoeling van de zin zelfs veranderen.

Voorbeeld:

- Dit was niet de eerste keer en **NOU** was het genoeg!
- Het **DIGITALE** pesten door jonge kinderen neemt toe.
- Het digitale pesten door **JONGE** kinderen neemt toe.

- Lees nu spreektekst 1 met zo min mogelijk intonatie en nadruk op woorden.
- Onderstreep nu de woorden waar jij nadruk op wilt leggen om het verhaal levendig te maken. Lees ook dit hardop voor.

Opdracht 2

Je gaat nu in groepjes van vier oefenen met de één-minuut-spreekbeurt.

De docent heeft een grabbelton met kaartjes. Op deze kaartjes staan onderwerpen die uiteenlopen van ‘mijn grootste blunder’ tot ‘mijn ideale vakantie’.

- Eén iemand uit het groepje mag een kaartje trekken, waarna hij maximaal een halve minuut krijgt om na te denken over het onderwerp.

Daarna gaat hij één minuut praten over het onderwerp dat op het kaartje staat.

- Eén iemand uit het groepje is degene die de tijd bijhoudt (met bijvoorbeeld een horloge of stopwatch).

- De andere twee leerlingen uit het groepje gaan de spreker beoordelen. Dit gebeurt aan de hand van onderstaand beoordelingsschema. Deze beoordeling ga je ook in het groepje bespreken.

- Hierna is de volgende aan de beurt. Het is de bedoeling dat iedereen een keer de spreker is geweest.

Beoordelingsschema

Naam spreker:	-	+/-	+
Onderwerp:			
1. De spreker spreekt verstaanbaar/duidelijk.			
2. De spreker spreekt volgens een goed tempo (niet te langzaam en niet te snel).			
3. De spreker maakt bewust gebruik van pauzes in zijn verhaal.			
4. De spreker legt nadruk op bepaalde woorden/Hij vertelt het verhaal levendig.			
5. De spreker weet voldoende te vertellen over het onderwerp.			
Tips:			
Tops:			

Opdracht 3

Je docent laat in de klas de ochtenduitzending van het *Jeugdjournaal* zien.

- Het is de bedoeling dat je tijdens de uitzending **steekwoorden** opschrijft, zodat je het verhaal straks kan navertellen. Luister dus goed naar wat er gezegd wordt!
- Hierna heb je vijf minuten de tijd om je presentatie voor te bereiden.
- De docent(e) laat daarna enkele leerlingen het journaal presenteren. Bekijk de checklist op de volgende pagina om te kijken waar je extra aandacht aan moet besteden.

Aantekeningen

- **Openingszinnen**.....
.....
Nieuwsbericht 1.....
.....
.....
.....
.....
- **Nieuwsbericht 2**.....
.....
.....
.....
.....
- **Nieuwsbericht 3**.....
.....
.....
.....
.....
- **Nieuwsbericht 4**.....
.....
.....
.....
.....
- **Nieuwsbericht 5**.....
.....
.....
.....
.....
- **Afsluitende zinnen**.....
.....
.....

Checklist mondelinge presentatie: het journaal

Naam:	- = onvoldoende +/- = matig + = goed
Het stemgebruik	
1. De spreker spreekt duidelijk/verstaanbaar.	
2. De spreker spreekt met een goed volume (niet te hard en niet te zacht)	
3. De spreker spreekt met een prettig tempo.	
4. De spreker spreekt met een passende en gevarieerde intonatie.	
5. De spreker heeft zijn nadrukwoorden goed gekozen.	
6. De spreker gebruikt spreekpauzes.	
De inhoud	
1. Het journaal begint met een goede openingszin.	
2. De <i>belangrijkste</i> punten uit de nieuwsberichten zijn besproken.	
3. Het journaal eindigt met goede afsluitende zinnen.	
4. De spreker heeft een rustige houding.	
5. De spreker blijft in zijn rol.	

Blok 3: dialogen en directe rede

Dialogoog, monoloog en groepsgesprek

Als er maar één persoon aan het woord is, zoals de presentator van een spelshow op televisie, dan noemen we dat een monoloog.

Een gesprek tussen twee mensen noem je ook wel een dialoog. Het doel van een dialoog verschilt van gezellig kletsen of een afspraakje maken tot iets uitleggen of bepaalde informatie krijgen.

Een groepsgesprek bestaat vaak uit verschillende dialogen. Mensen luisteren naar elkaar en reageren op wat de anderen zeggen.

Opdracht 1

Schrijf het nummer van de volgende spreesituaties in de juiste kolom. De eerste situatie is al voorgedaan.

1. Ik houd een spreekbeurt over leeuwen.
2. Ik houd een interview met de directeur van school.
3. Straks ga ik op sollicitatiegesprek bij Albert Heijn.
4. De diskjockey vertelt op de radio de laatste nieuwtjes.
5. In de klas voeren we een discussie over pittige stellingen.
6. Mijn spreekbeurt wordt door de leerlingen en de juf nabesproken.
7. Die aardige man presenteert het *Journal*.
8. Met mijn vriendin klets ik altijd over jongens.
9. De docenten hebben op vrijdag altijd een vergadering op school.

Monoloog	Dialoog	Groepsgesprek
1		

Opdracht 2

Onderstaand interview staat in de verkeerde volgorde. Zorg ervoor dat de dialoog weer in de goede volgorde staat, door de stukjes te nummeren. Het gesprek begint met stukje 1 en eindigt met stukje 7.

..... ‘Bedankt voor uw tijd. Veel succes met uw volgende boek!’

..... ‘Dat kan nu niet meer inderdaad. Mijn dochters zijn nu volwassen. Nu lees ik veel jongerenbladen als Pauze, Tina en Fancy, daar kan ik veel uithalen. En ik haal veel van mijn website. Ik voel wat er leeft onder de jongeren en hoe ze communiceren.’

..... ‘Spreekt u buiten dat ook met jongeren af om bij te blijven?’

..... ‘Nee, dat hoeft niet. Ik ontmoet ze vaak genoeg met lezingen. Dan maak ik een praatje.’

..... ‘Ja, hoor.’

..... ‘Goedemiddag Carry Slee. Mijn naam is Rik en ik zit op het Sint-Janscollege. Mag ik u een aantal vragen stellen voor de schoolkrant?’

..... ‘Vroeger liet u zich voor uw boeken inspireren door uw dochters. Hoe doet u dat nu?’

Je ziet dat bovenstaande stukjes tussen ‘aanhalingstekens’ staan. Dit laat zien dat de zinnen *letterlijk* gezegd zijn. De tekst tussen aanhalingstekens noem je ook wel de **directe rede**, dat wat iemand woordelijk zegt. Dit gebeurt niet alleen in interviews, maar ook in verhalen.

Bijvoorbeeld: ‘En ruim je kamer op!’, riep mijn moeder boos.

Wanneer je informatie van een andere persoon nodig hebt, kun je in een dialoog bepaalde vragen stellen. Er zijn drie soorten vragen:

- **Gesloten vragen.** Het antwoord op een gesloten vraag is heel kort, meestal ‘ja’ of ‘nee’.
- **Doorvragen.** Vragen om door te vragen. Over het antwoord wordt weer een nieuwe vraag gesteld om extra informatie te krijgen.
- **Open vragen.** Hierop moet de ander een uitgebreider antwoord geven.

Opdracht 3

Het interview uit opdracht 2 bestaat uit drie vragen: een open, een gesloten en een doorvraag.

- Zet voor de gesloten vraag een: G
- Zet voor de doorvraag een: D
- Zet voor de open vraag een: O

Opdracht 4

A. Je gaat nu oefenen met het stellen van open en gesloten vragen. De docent heeft een grabbelton waar je een kaartje uit moet trekken. Op dat kaartje staat de naam van de persoon die jij moet interviewen. Op het kaartje staat ook al een mogelijk onderwerp waar het interview over zou kunnen gaan. Vul onderstaand schema in.

Het interview	
Ik houd een interview met:	
Waar wil ik over praten:	
Moet ik netjes praten of kan ik praten zoals ik met mijn vrienden praat:	
Mijn openingszin(nen):	
Vraag 1 (open vraag)	
Vraag 2 (gesloten vraag)	
Vraag 3 (open vraag)	
Vraag 4 (doorvraag)	
Afsluitende zin(nen)	

B. Laat jouw vragen controleren door de klasgenoot naast je.

C. Houd samen met de klasgenoot naast je het interview. Vertel natuurlijk wel eerst welke rol de klasgenoot moet gaan spelen. Voer het gesprek met de ruggen naar elkaar toe. Op deze manier kun je, net zoals bij een echt telefoongesprek, elkaars gezichten niet zien.

Opdracht 5

De docent laat nu een aantal koppeltjes klassikaal het rollenspel spelen. Een aantal leerlingen krijgen de taak om de dialoog te beoordelen. Zij vullen onderstaand schema in. Daarna wordt klassikaal besproken wat er goed ging en wat niet.

Naam interviewer:			
Naam beoordelaar:			
Onderwerp:			
	-	+/-	+
1. De interviewer heeft het juiste taalgebruik (formeel/informeel).			
2. De spreker gebruikt goede openingszinnen.			
3. De spreker stelt twee open vragen.			
4. De spreker stelt een gesloten vraag.			
5. De spreker stelt een doorvraag.			
6. De spreker gebruikt goede afsluitende zinnen.			
Tips:			
Tops:			

Blok 4: formeel en informeel

In een gesprek met vrienden, familie of goede bekenden praat je anders dan in een gesprek met bijvoorbeeld de dokter of schooldirecteur.

In een gesprek met je beste vriendin pas je jouw woordgebruik niet aan. Je kunt gewoon jezelf zijn. Dit noemen we informele gesprekken.

In een gesprek met de directeur van school pas je jouw woordgebruik wel aan. Je praat en gedraagt je beleefd en waarschijnlijk denk je voordat het gesprek plaatsvindt al na over de vragen die je gaat stellen. Dit soort gesprekken noemen we formele gesprekken.

Opdracht 1

Om ervoor te zorgen dat het verschil tussen formele en informele gesprekken duidelijk is, ga je onderstaande gesprekssituaties onderverdelen in formeel of informeel. Schrijf het nummer van de gesprekssituatie in de tabel. Situatie 1 is al voorgedaan.

1. Gesprek met de directeur van school.
2. Gesprek met een leeftijdsgenoot over je concentratieproblemen.
3. Je vraagt je broertje of hij weet waar de afstandsbediening ligt.
4. Gesprek met de huisarts over je concentratieproblemen.
5. Je belt een winkel op om te vragen wat de openingstijden zijn.
6. Je houdt in de klas een spreekbeurt over je huisdier.
7. Je praat op MSN met een klasgenootje.
8. Je leest een verhaaltje voor aan je nichtje.

FORMELE GESPREKKEN	INFORMELE GESPREKKEN
1	

Opdracht 2

Je gaat zometeen oefenen met het telefonisch informeren bij een instantie, namelijk een zwembad. Voordat je dat doet, beantwoord je onderstaande vragen.

1. Heb je al eens telefonisch bij een instantie (zwembad, winkel of een ander bedrijf) geïnformeerd?.....

2. Zo ja:

- bij welk bedrijf?.....

- wat was de reden van het gesprek?.....

3. Bedenk een (andere) situatie waarin je telefonisch zou informeren bij een instantie:.....

.....

.....

4. Hoe verwacht je dat zo'n gesprek verloopt? Denk hierbij aan het volume, het tempo en de toon van het spreken en de beurtwisselingen in het gesprek:

.....

.....

.....

.....

Opdracht 3

Lees de onderstaande situatie.

Stel je voor...

Je bent van plan om zaterdag met twee vrienden/vriendinnen te gaan zwemmen bij zwembad *Plons* in Heerlen. Jullie zijn van plan om zo vroeg mogelijk te vertrekken, maar je hebt geen idee vanaf hoe laat het zwembad open is. Ook willen jullie graag weten wat je in het zwembad te eten kunt krijgen, zodat je niet onnodig veel hoeft mee te nemen. Bovendien zouden jullie het liefst ook nog een luchtbed willen meenemen, maar je weet niet of dit is toegestaan. Je besluit om het zwembad op te bellen om antwoord te krijgen op jouw vragen.

A. Je gaat bellen met het zwembad om antwoord te krijgen op jouw vragen. Voordat je dat gaat doen, ga je jezelf eerst voorbereiden op het gesprek. Dit doe je volgens onderstaand schema.

VOORBEREIDING OP HET TELEFOONGESPREK	
1. Wie is mijn gesprekspartner?	
2. Waarom wordt dit gesprek gevoerd?	
3. Is de gesprekssituatie formeel of informeel?	
4. Wat wil ik met dit gesprek bereiken?	
5. Heb ik eerder zo'n soort gesprek gevoerd?	
6. Hoe verloopt dit soort gesprekken meestal?	
7. Wat wordt er van mij verwacht?	
DE INHOUD VAN HET TELEFOONGESPREK	
1. Waar begin ik het gesprek mee?	
2. Welke vragen ga ik stellen?	
3. Hoe eindig ik het gesprek?	

B. Je gaat nu samen met je klasgenoot naast je het telefoongesprek oefenen. Eén iemand speelt de medewerker van het zwembad en de ander speelt degene die belt voor informatie. Degene die de medewerker van het zwembad speelt krijgt van de docent een lijst met informatie over het zwembad. Hierna wisselen jullie de rollen.

C. Vul na het oefenen de checklist in.

CHECKLIST: HET TELEFOONGESPREEK	
Ik heb het gesprek geoefend met: Datum:	
	- = onvoldoende +/- = matig + = goed
1. Ik heb me goed voorbereid op het gesprek.	
2. Ik heb tijdens het gesprek goed gebruikgemaakt van mijn voorbereiding.	
3. Ik heb het doel bereikt dat ik had met het gesprek.	
4. Ik heb goed geluisterd naar en gereageerd op de ander.	
5. Ik heb voldoende doorgevraagd om te weten te komen wat ik wilde weten.	
6. Mijn taalgebruik was gepast (formeel of informeel).	
7. Tijdens het gesprek heb ik duidelijk en rustig gesproken.	
Op welke punten moet ik mijn aanpak van het voeren van een telefoongesprek verbeteren?	
-	
-	
-	
Op welke punten is mijn aanpak succesvol gebleken (zodat ik die kan vasthouden voor de volgende keer)?	
-	
-	
-	

* Als je klassikaal het telefoongesprek moet voeren, schrijf dan het commentaar dat je van de docent en de klas hebt gekregen in je schema.

Blok 5: debatteren

Wanneer mensen in een gesprek verschillende meningen hebben en argumenten met elkaar uitwisselen, noem je dat een discussie. Je wilt tijdens een discussie natuurlijk ruzie vermijden, maar je wilt wel van je laten horen. Misschien zijn je argumenten wel zo goed, dat de ‘tegenpartij’ van mening verandert.

Opdracht 1

Welke zinnen of woorden komen er bij jou op als je aan ‘debatteren’ denkt? Schrijf deze woorden in een woordenspin.

DEBATTEREN

Opdracht 2

Het doel van debatteren is het veranderen van iemands mening of gedrag.

1. Noem een situatie waarin jij al eens iemand hebt willen overhalen.

.....
.....
.....

2. Op welke manieren zou je iemands mening kunnen beïnvloeden?

.....
.....
.....

3. Stel: je wilt per se naar McDonalds. Je ouders zijn het hier niet mee eens, omdat ze dit ongezond vinden. Hoe zou jij je ouders proberen over te halen? Bedenk 3 argumenten.

- Ik wil per se naar McDonalds, omdat.....
.....
.....

- Ik wil per se naar McDonalds, omdat.....

- Ik wil per se naar McDonalds, omdat.....

* Bespreek daarna klassikaal wie de beste argumenten heeft bedacht.

Opdracht 3

De docent laat een stukje zien van *het Lagerhuis*. In dit programma discussiëren jongeren met elkaar over verschillende stellingen. Nadat je de discussie gezien hebt, beantwoord je onderstaande vragen.

1. Waaraan kun je zien dat dit een debat is?

.....
.....
.....

2. Waar gaat het debat over?

.....
.....

3. Hoe krijgen de deelnemers van het debat het woord?

.....
.....

4. Wat zou nu eigenlijk de bedoeling van debatteren zijn?

.....
.....

5. Zijn er ook andere dingen die je opvallen?

.....
.....
.....

In een gesprek kunnen verschillende meningen al gauw tot ruzie leiden. Wanneer een conflict telkens een stapje verergert, noem je dat escaleren. Zo voorkom je escalatie van ruzie:

- Vermijd grof taalgebruik.
- Accepteer dat jullie van mening verschillen.
- Toon begrip voor de mening van de ander.
- Geef geen persoonlijke kritiek ('Jij bent gewoon dom!')

Regelmatig oordeel je over iemands gedrag. Dat oordeel kan positief zijn maar ook negatief. Wanneer je iemand aanspreekt op negatief gedrag, geef je kritiek. De meeste mensen houden niet van kritiek, het is dan ook belangrijk dat je het op een aardige manier brengt. Door het geven van goede opbouwende kritiek en tips krijgt de ander de mogelijkheid zich te verbeteren. Voorbeeld: 'Ik vond je presentatie heel goed. Je sprak rustig, maar was toch niet saai. Alleen in het begin startte je wat gehaast. Misschien was je zenuwachtig en moet je proberen iets rustiger te ademen.'

* Als je kritiek geeft, zeg dan altijd 'Ik vind/vond...' en niet 'Jij bent...'

Opdracht 4

Je docent laat nogmaals een kort fragment zien van *het Lagerhuis*.

Geef opbouwende kritiek bij deze discussie. Noteer positieve punten, schrijf de negatieve punten op en geef op een vriendelijke manier advies voor verbetering.

Positief punt/positieve punten:.....

.....

Negatief punt:.....

.....

Opbouwende kritiek:.....

.....

Opdracht 5

En nu zelf! Je gaat in groepjes een discussie voeren. Elk groepje krijgt een eigen stelling.

Voordat jullie beginnen, worden eerst de spelregels uitgelegd.

1. Samen met je groepje bedenk je zo veel mogelijk voor- of tegenargument (dit hangt van het groepje waar je in zit).

*Bijvoorbeeld:

Stelling: Leerlingen betalen de school geld voor iedere onvoldoende die ze halen.

+ Ik ben voor de stelling, omdat leerlingen nu harder gaan leren voor een proefwerk.

- Ik ben tegen de stelling, omdat een onvoldoende niet altijd het gevolg is van niet goed leren.

2. Drie leerlingen zullen voor de stelling zijn en drie leerlingen tegen. Jullie gaan tegenover elkaar zitten.

3. Als je jouw mening wilt vertellen, sta dan op. Als er meerdere mensen staan, dan bepaalt de debatleider wie er iets mag zeggen. Hij zorgt ervoor dat iedereen evenveel aan het woord komt.

4. De docent en de klasgenoten die niet deelnemen aan de discussie zullen de sprekers gaan beoordelen. **Bekijk de checklist goed, zodat je weet waar je op moet letten!**

5. De docent verdeelt nu de klas in groepjes. Zes leerlingen krijgen dus één stelling, waarbij drie leerlingen tegen zullen zijn en drie voor. Ga nu met het groepje van drie bij elkaar zitten en bedenk zoveel mogelijk voor- of tegenargumenten.

Leerling
1

Leerling
2

Leerling
3

Leerling
4

Leerling
5

Leerling
6

Debat-
leider

Argumenten

Stelling:.....

.....

Argumenten:.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

CHECKLIST: DEBATTEREN

Je eigen naam:	
Naam van de klasgenoot die je observeert:	
Debatstelling:	
Voorstander/tegenstander (omcirkel het juiste team)	
	Ja/een beetje/nee
Debatregels	
1. Hij/zij staat op wanneer hij/zij praat.	
2. Hij/zij luistert naar de debatleider.	
3. Hij/zij praat alleen wanneer hij/zij aan de beurt is.	
4. Hij/zij luistert naar andere deelnemers.	
5. Hij/zij vermijdt grof taalgebruik.	
6. Hij/zij geeft geen persoonlijke kritiek die niet met het onderwerp te maken heeft.	
Argumenten	
5. Hij/zij gebruikt verschillende argumenten(dus zegt niet steeds hetzelfde).	
6. Zijn/haar argumenten zijn sterk.	
7. Hij/zij reageert op de argumenten van de tegenpartij.	
Verbaal	
8. Hij/zij spreekt begrijpelijke taal.	
9. Hij/zij gebruikt voorbeelden.	
10. Hij/zij gebruikt geen stopwoorden.	
11. Hij/zij spreekt met een goed volume.	
12. Hij/zij maakt gebruik van intonatie.	
Non-verbaal	
13. Hij/zij gebruikt gebaren.	
14. Hij/zij heeft een goede houding.	
15. Hij/zij heeft de juiste mimiek bij het argument.	
Voorbereiding	
16. Je merkt dat hij/zij zich goed heeft voorbereid.	
17. Het team waar hij/zij in zit heeft zich goed voorbereid.	
Extra	
18. Hij/zij maakt het publiek aan het lachen.	
Welk cijfer zou je hem/haar geven voor deze debatbeurt? (cijfer 1 t/m 10)	

Blok 6: Luisteren

Elke dag ben je aan het luisteren. Je kunt bijvoorbeeld luisteren naar de uitleg van de docent, naar een radio-uitzending of naar de verhalen van je beste vriend(in). Als je aan het luisteren bent, dan luister je altijd met een bepaald doel. Je wilt bijvoorbeeld bepaalde informatie uit een gesproken tekst halen, je wilt alleen de hoofdlijnen weten van wat er gezegd wordt of je wilt de informatie van buiten kennen die er gezegd wordt.

In dit blok oefen je het luisteren waarbij je bepaalde informatie uit een gesproken tekst moet halen.

Opdracht 1

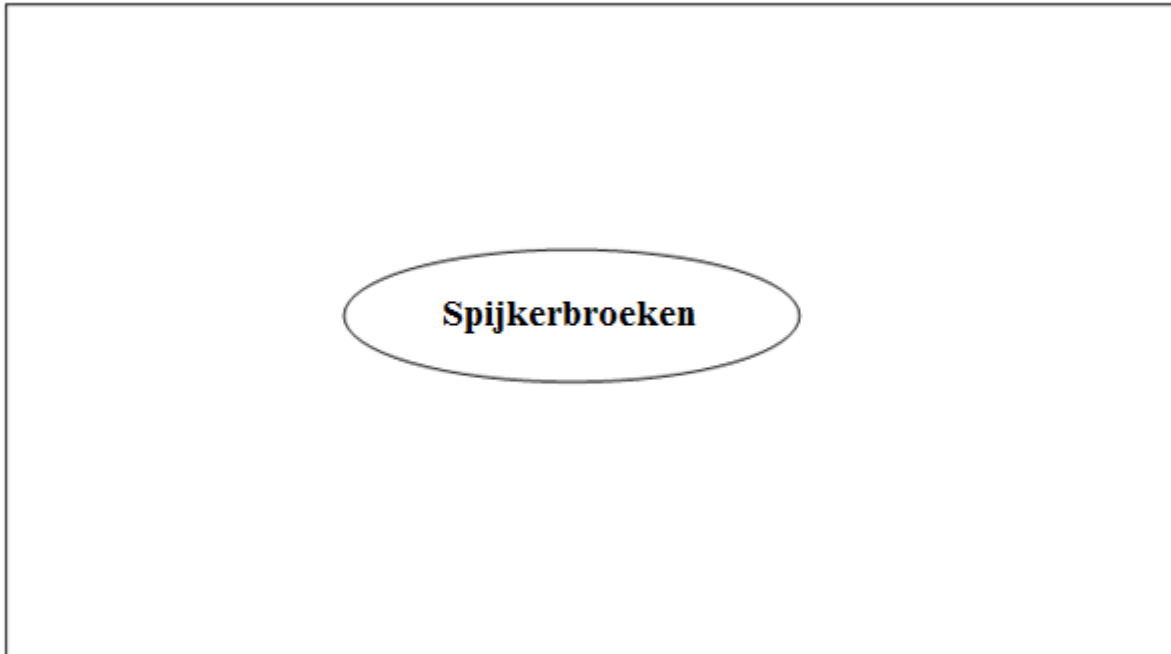
Je gaat nu samen met een klasgenoot een spreek- en luisteropdracht uitvoeren. Eén van jullie gaat de ander vertellen hoe de inrichting van zijn slaapkamer uit ziet. Degene die luistert maakt een plattegrond van de slaapkamer. Deze plattegrond laat je gedurende de opdracht niet aan de ander zien! Als de spreker klaar is met het beschrijven, dan mag je de plattegrond laten zien. Daarna beantwoorden jullie samen onderstaande vragen.

1. Klopt de plattegrond van de slaapkamer?.....
2. Zo nee, wat klopt er niet aan? Verbeter dit in de tekening.
3. Is de spreker duidelijk geweest?.....
4. Schrijf een verbeterpunt op voor de spreker: .....
- .....
5. Heeft degene die de plattegrond heeft getekend goed geluisterd?.....
6. Wat zou de luisteraar de volgende keer beter kunnen doen?.....
- .....

Opdracht 2

Je docent(e) laat nu een aflevering zien van *het Klokhuis*. Deze aflevering gaat over het ontstaan en het maken van de spijkerbroek. Voordat je naar de uitzending gaat kijken, beantwoord je eerst onderstaande vragen.

1. Wat weet ik al van het onderwerp? Schrijf steekwoorden in de woordenspin.

2. Wat vind ik van het onderwerp?

.....
.....

3. Wat verwacht ik van de tekst die ik ga horen?

.....
.....

Opdracht 3

Onderstaande vragen ga je tijdens de uitzending beantwoorden. Lees de vragen eerst goed door, voordat je naar de aflevering gaat kijken.

Vragen bij *het Klokhuis* - Spijkerbroeken

Vragen	Antwoorden	Goed = v Fout = x
1. Hoeveel spijkerbroeken worden er per jaar verkocht?		
2. Wie heeft de spijkerbroek uitgevonden?		

3. Voor wie heeft hij de uitvinder van de spijkerbroek de broek in eerste instantie ontworpen?		
4. Waarom heten spijkerbroeken 'spijkerbroeken'?		
5. Uit welke plant wordt de blauwe kleurstof gehaald waarmee spijkerbroeken gekleurd worden?		
6. Hoe worden de versleten plekken in de spijkerbroek gemaakt?		
7. Hoe worden de gaten in de spijkerbroeken gemaakt?		

Opdracht 4

Om erachter te komen of je op de juiste manier geluisterd hebt, beantwoord je onderstaande vragen.

1. Hoeveel vragen had ik goed?.....
2. Hoe heb ik tijdens het luisteren mijn luisterdoel voor ogen gehouden?.....
.....
3. Heb ik problemen ervaren met de aandacht bij de informatie houden, woordkennis of de bedoeling van de spreker? Zo ja, welke problemen?.....
.....
4. Op welke punten moet ik mijn aanpak van het luisteren verbeteren?.....
.....
5. Op welke punten is mijn aanpak succesvol gebleken (zodat ik die moet vasthouden voor een volgende keer)?.....
.....

DOCENTENHANDLEIDING

BLOK 1

Vooraf

Deze paragraaf gaat over stemgebruik in bepaalde gesprekssituaties.

- Toonhoogte: laag, neutraal, hoog, overslaand.
- Volume: fluisterend, zacht, normaal, hard, schreeuwerig.
- Tempo: traag, langzaam, normaal, snel, gehaast.
- Intonatie: toon van de stemming.

Opdracht 1

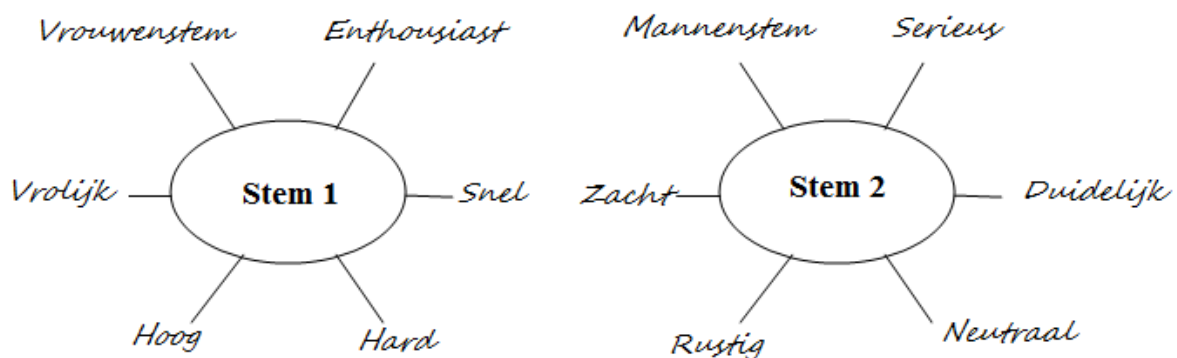
Laat leerlingen twee geluidsfragmenten horen op www.stemacteurs.nl. Kies voor twee stemmen die erg van elkaar verschillen. Bijvoorbeeld:

- vrouwenstem – animatie: Romy Snoeijers.
- mannenstem – documentaire: Zeno Groenewegen.

Laat beide fragmenten twee maal horen en laat leerlingen in hun schrift van elk fragment twee kenmerken opschrijven.

Je hebt de fragmenten twee keer laten horen. Geef de leerlingen een paar minuten de tijd om de antwoorden op de juiste plek te zetten. Bespreek daarna de antwoorden met de leerlingen. Vraag ook telkens om een uitleg.

- Waarom heb je voor dat antwoord gekozen?
- Zouden de sprekers bewust op hun stem letten?
- Waarom?

Opdracht 2

De antwoorden van deze opdracht zijn bij iedereen anders. Laat een aantal leerlingen hun antwoorden klassikaal verantwoorden.

Opdracht 3

3A en 3C: Bij deze opdracht moeten de leerlingen gaan spreken. Laat leerlingen eerste 10 minuten in tweetallen oefenen. Laat daarna een aantal leerlingen klassikaal spreken. Als u het te onrustig vindt om leerlingen te laten oefenen, behandel de opdracht dan gelijk klassikaal.

Geef tips en tops over de intonatie, het tempo, het volume en de toonhoogte en laat de leerlingen die aan de beurt zijn deze tips en tops in hun werkboek schrijven.

3B:

1. 'Heel interessant, zeg!' (met een verveelde toon)
2. 'Mooi, dat nieuwe kapsel...' (twijfelachtige toon)
3. 'Slim van je!' (spottende toon)
4. 'Leuk je te ontmoeten' (onverschillige toon)

Opdracht 4

1.

Nieuwslezer op de radio	Diskjockey
Toonhoogte: <i>neutraal</i>	Toonhoogte: <i>doorgaans hoog (door enthousiasme)</i>
Tempo: <i>rustig</i>	Tempo: <i>doorgaans snel</i>
Volume: <i>normaal</i>	Volume: <i>doorgaans hard</i>

2A en 2B.

De antwoorden van deze opdrachten zijn bij iedereen verschillend. Wel kunt u leerlingen begeleiden en controleren.

Nadat leerlingen de totaalopdracht in tweetallen hebben geoefend, kunt u ook klassikaal 2 à 3 leerlingen laten presenteren. **Geef tips en tops over de intonatie, het tempo, het volume en de toonhoogte en laat de leerlingen die aan de beurt zijn deze tips en tops in hun werkboek schrijven.**

BLOK 2

Vooraf

Dit blok gaat over ademhaling en nadruk. Om een verhaal met rust over te kunnen brengen, moet de leerling korte pauzes houden tijdens het spreken.

- De punt geeft het einde van de zin aan. Pauzeer en adem rustig in via de buik.
- De komma geeft een korte pauze aan, adem even in.
- De dubbele punt geeft ook een korte spreekpauze aan.
- Lange zinnen hak ik je in gedachten in stukken om de spreekpauzes te zoeken.

Sommige woorden geef je nadruk om het verhaal levendig te maken. Bijvoorbeeld: ‘En NOU is het genoeg geweest!’

Opdracht 1

A.

Spreektekst 1

‘Moet je zijn fiets zien’, schreeuwde een ander ‘rijp voor de schroothoop’. Een jongen pakte Thomas’ fiets bij het stuur en schudde hem heen en weer, zodat de velgen rammelden. ‘Zijn bel doet het in ieder geval’, schreeuwde Robert, de grootste pestkop van de klas. Het geluid van de fietsbel snerpte door thomas’ hoofd.

B, C en D maken leerlingen zelfstandig.

Suggestie: laat leerlingen het tekstje eerst in tweetallen oefenen en laat vervolgens een aantal leerlingen klassikaal lezen. Op deze manier heeft iedereen geoefend.

E.

Mogelijke woorden met nadruk:

Spreektekst 1

‘Moet je zijn fiets zien’, schreeuwde een ander ‘rijp voor de schroothoop’. Een jongen pakte Thomas’ fiets bij het stuur en schudde hem heen en weer, zodat de velgen rammelden. ‘Zijn bel doet het in ieder geval’, schreeuwde Robert, de grootste pestkop van de klas. Het geluid van de fietsbel snerpte door thomas’ hoofd.

Opdracht 2

Deze opdracht voeren leerlingen uit in groepjes van vier. De docent begeleidt de groepjes. Na de opdracht worden ervaringen uitgewisseld. Wat ging goed en wat niet.

Mogelijke kaartjes één-minuut-spreekbeurt:

Mijn ideale vakantie	Mijn grootste angst	Een grappige gebeurtenis uit mijn leven	Mijn hobby
Mijn grootste blunder	Mijn lievelingseten	Mijn lievelingsfilm	Mijn lievelingsprogramma op televisie
Mijn grootste wens	Mijn favoriete sporter/artiest	Mijn grootste ergernis	Mijn favoriete artiest
Een spannend moment in mijn leven	Dierentuinen	Mijn minst favoriete eten	Plannen voor in de vakantie
Plannen dit weekend	Attractieparken	Favoriete beroep	Mijn grootste wens

Opdracht 3

Laar leerlingen de ochtenduitzending van het Jeugdjournaal zien. De uitzendingen van het Jeugdjournaal kunnen te allen tijde bekeken worden op: www.jeugdjournaal.nl.

Leerlingen bekijken de uitzending en vullen ondertussen het schema in. Bespreek ook samen de checklist, zodat leerlingen weten waar ze aandacht aan moeten besteden.

U kunt kiezen voor verschillende werkvormen.

- Laat leerlingen in groepjes van 4 presenteren. De 3 luisteraars vullen de checklist in.

- Laat een aantal leerlingen (delen van) het Jeugdjournaal klassikaal presenteren. U bespreekt samen met de klas de observatiepunten.

BLOK 3

Vooraf

In dit blok gaat het over de monoloog (één persoon aan het woord), dialoog (gesprek tussen twee personen en het groepsgesprek (meer dan twee deelnemers).

Ook gaat het over de directe rede (tekst tussen aanhalingstekens, wat er letterlijk gezegd wordt) en over open, gesloten en doorvragen.

Opdracht 1

Monoloog	Dialoog	Groepsgesprek
1	2	5
4	3	6
7	8	9

Bespreek de antwoorden klassikaal en vraag de leerlingen ook om een verantwoording.

Opdracht 2

7 'Bedankt voor uw tijd. Veel succes met uw volgende boek!'

5 'Spreekt u buiten dat ook met jongeren af om bij te blijven?'

2 'Ja, hoor.'

1 'Goedemiddag Carry Slee. Mijn naam is Rik en ik zit op het Sint-Janscollege. Mag ik u een aantal vragen stellen voor de schoolkrant?'

4 'Dat kan nu niet meer inderdaad. Mijn dochters zijn nu volwassen. Nu lees ik veel jongerenbladen als Pauze, Tina en Fancy, daar kan ik veel uithalen. En ik haal veel van mijn website. Ik voel wat er leeft onder de jongeren en hoe ze communiceren.'

6 'Nee, dat hoeft niet. Ik ontmoet ze vaak genoeg met lezingen. Dan maak ik een praatje.'

3 'Vroeger liet u zich voor uw boeken inspireren door uw dochters. Hoe doet u dat nu?'

Opdracht 3

Open vraag is kaartje 3.

Doorvraag is kaartje 5.

Gesloten vraag is kaartje 1.

Opdracht 4

Laat leerlingen een kaartje trekken. Hieronder ziet u een voorbeeld. Leerlingen werken vervolgens zelfstandig aan de opdracht. Doordat zij werken met een schema doorlopen zij een soort stappenplan. Ter controle kunt u een aantal leerlingen het rollenspel klassikaal laten spelen.

Interview met: President Obama Over: zijn beroep	Interview met: je favoriete sporter/artiest Over: sport/beroep
Interview met: Je beste vriend(in) Over: zijn/haar hobby	Interview met: iemand met het beroep dat jij misschien worden wilt. Over: het beroep
Interview met: Je beste vriend(in) Over: zijn/haar hobby	Interview met: iemand met het beroep dat jij misschien worden wilt. Over: sport/beroep
Interview met: Koningin Beatrix Over: Koninginnedag	Interview met: Lady Gaga Over: haar beroep/muziek
Interview met: Koningin Beatrix Over: Hoedjes	Interview met: Frans Bauer Over: zijn beroep/muziek
Interview met: de directeur van school Over: invloed van SMS/MSN op de Nederlandse taal	Interview met: Giel Beelen Over: glazen huis
Interview met: Harry Potter (de acteur) Over: zijn films	Interview met: Justin Bieber Over: zijn leven als idool
Interview met: je favoriete sporter/artiest Over: sport/beroep	Interview met: Je favoriete docent Over: het beroep/het leven van de docent
Interview met: je favoriete sporter/artiest Over: sport/beroep	Interview met: Je beste vriend(in) Over: zijn/haar hobby

Opdracht 5

Aan de hand van het beoordelingsschema worden nu een aantal groepjes klassikaal besproken.

BLOK 4

Vooraf

Blok 4 gaat over formele en informele gesprekssituaties.

Opdracht 1

FORMELE GESPREKKEN	INFORMELE GESPREKKEN
<i>1</i>	<i>2</i>
<i>4</i>	<i>3</i>
<i>5</i>	<i>7</i>
<i>6</i>	<i>8</i>

Opdracht 2

Deze opdracht bereidt leerlingen voor op opdracht 3 (het telefonisch informeren bij een instantie). De antwoorden van de vragen verschillen per leerling.

Besprek de antwoorden met de leerlingen klassikaal.

Het is belangrijk om leerlingen te laten inzien dat het informeren bij instanties aansluit bij hun dagelijks leven. Misschien hebben ze dit nog nooit gedaan, maar in de toekomst zal dit hoe dan ook regelmatig gebeuren.

Opdracht 3

Dit is een totaalopdracht waarbij leerlingen gaan oefenen met het informeren bij instanties. De aanpak kan bij iedereen verschillen. Aan de hand van de checklist, kunt u de leerlingen beoordelen (onvoldoende, matig of goed).

Leerlingen die de medewerker van het zwembad spelen, krijgen een lijst met informatie. U kunt deze kopiëren uit deze handleiding.

CHECKLIST: HET TELEFOONGESPRAK

Ik heb het gesprek geoefend met:

Datum:

- = onvoldoende
+/- = matig
+ = goed

1. Ik heb me goed voorbereid op het gesprek.

2. Ik heb tijdens het gesprek goed gebruikgemaakt van mijn voorbereiding.

3. Ik heb het doel bereikt dat ik had met het gesprek.

4. Ik heb goed geluisterd naar en gereageerd op de ander.

5. Ik heb voldoende doorgevraagd om te weten te komen wat ik wilde weten.

6. Mijn taalgebruik was gepast (formeel of informeel).

7. Tijdens het gesprek heb ik duidelijk en rustig gesproken.

Op welke punten moet ik mijn aanpak van het voeren van een telefoongesprek verbeteren?

-
-
-

Op welke punten is mijn aanpak succesvol gebleken (zodat ik die kan vasthouden voor de volgende keer)?

-
-
-

Informatielijst zwembad *Plons*

Adres	Zwembad <i>Plons</i> Putgang 8 6461 EK, Heerlen T: 045 - 5457141 F: 045 - 5461672 E: info@plons.nl		
Openingstijden	Maandag		
	Dinsdag	12.00-15.30	17.00-18.30
	Woensdag	12.00-15.30	19.30-21.30
	Donderdag	12.00-15.30	
	Vrijdag	12.00-15.30	20.00-22.00
	Zaterdag	13.00-16.00	
	Zondag	10.00-16.00	
Tarieven	RECREATIEF ZWEMMEN		
	Los bad recreatie	€	4.20
	Los bad tot 4 jaar	€	3.10
	Los banenzwemmen	€	3.35
	Magneetkaart	€	5.00
	12 badenkaart recreatie	€	42.00
	12 badenkaart banenzwemmen	€	33.50
	Familiezwemmen	€	15.00
	LESZWEMMEN		
	Inschrijfgeld zwemles	€	18.00
	Periodekaart Jip's waterwennen	€	45.90
	Periodekaart zwemles particulier	€	89.25
	Extra lessen	€	10.30
Horeca	In het zwembad heeft u op woensdagmiddag, vrijdagavond, zaterdag en zondag de mogelijkheid om gebruik te maken van ons horeca verkooppunt op het terras, zodat u tijdens het zwemmen kunt genieten van een lekker bakje frietjes met een snack. Op alle andere dagen en tijden kunt u bij onze koffiecorner bij de receptie terecht voor een lekker kopje koffie tijdens of na het zwemmen.		
Regels	<ul style="list-style-type: none"> • Laat waardevolle spullen thuis. • Fietsen en bromfietsen dienen in de rekken geplaatst te worden. • Er mogen geen etenswaren (dus ook geen snoepgoed) worden meegebracht. 		

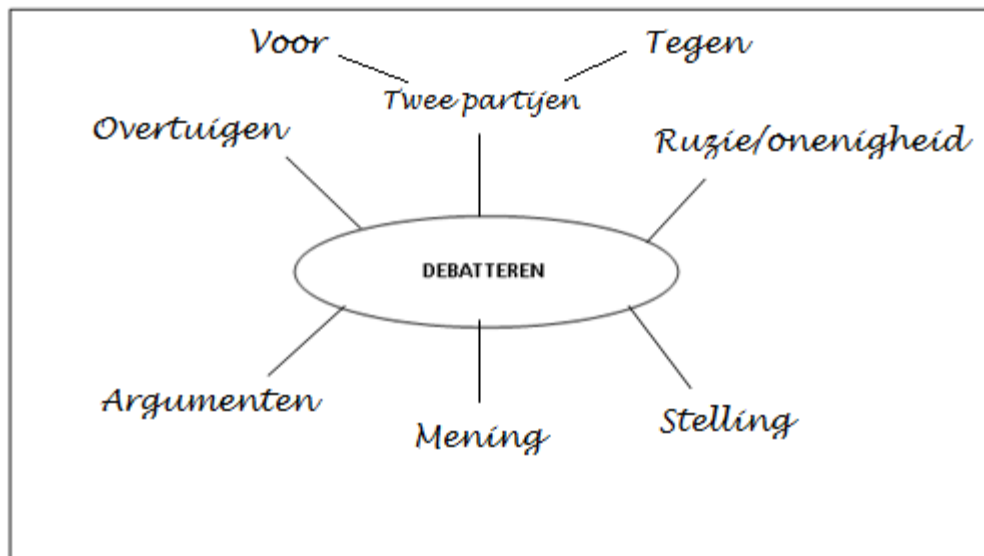
BLOK 5

Vooraf

Blok 5 gaat over het voeren van een debat. Er worden tips gegeven om escalatie te voorkomen en er worden tips gegeven voor een succesvol debat.

Opdracht 1

Leerlingen maken een woordenspin bij het begrip 'debatteren'. De woorden kunnen bij iedereen verschillen. Hier wordt een voorbeeld gegeven van hoe de woordspin eruit zou kunnen zien. Nadat de leerlingen de mindmap hebben gemaakt, bespreekt u klassikaal de antwoorden door zelf ook een woordenspin op het bord te maken.

Opdracht 2

Het doel van debatteren is het veranderen van iemands mening of gedrag.

1. Noem een situatie waarin jij al eens iemand hebt willen overhalen.

* Dit antwoord verschilt per leerling.

2. Op welke manieren zou je iemands mening kunnen beïnvloeden?

- inspelen op het gevoel.
- smeken/zeuren.
- sterke argumenten/redenen geven.
- etc.

3. Stel: je wilt per se naar McDonalds. Je ouders zijn het hier niet mee eens, omdat ze dit ongezond vinden. Hoe zou jij je ouders proberen over te halen? Bedenk 3 argumenten.

- Ik wil per se naar McDonalds, omdat ik het eten daar zo ontzettend lekker vind.

- Ik wil per se naar McDonalds, omdat ik altijd gezond eet. Ongezond eten mag best een keertje.

- Ik wil per se naar McDonalds, omdat ik heel erg goed mijn best heb gedaan op school. Dus ik verdien het.

* Bespreek daarna klassikaal wie de beste argumenten heeft bedacht.

Opdracht 3

Laat leerlingen een stuk zien van *het Jongeren Lagerhuis*.

(<http://redir.vara.nl/tv/jongerenlagerhuis/uitzendingen/20041115.html>)

Nadat de leerlingen het debat gezien hebben, gaan ze de vragen uit opdracht 2 beantwoorden.

1. Mensen discussiëren over een stelling. Er zijn voor- en tegenstanders.
2. Een tikje op zijn tijd moet kunnen.
3. Mensen die iets willen zeggen gaan staan. De debatleider geeft dan iemand het woord.
4. Je mening geven en anderen overtuigen.
5. Er is een debatleider, de deelnemers zijn zelfverzekerd, de deelnemers maken gebruik van voorbeelden, er is een publiek, er is een tijdslimiet.

Opdracht 4

Laat nu een kort fragment zien (vanaf 03:29 t/m 04:08).

Positief punt/positieve punten: jongen geeft duidelijke mening, goede argumentatie, spreekt duidelijk en overtuigend.

Negatief punt: hij laat het meisje niet uitpraten en onderbreekt haar.

Opbouwende kritiek: Je gebruikt sterke argumenten en je spreekt ook heel duidelijk en zelfverzekerd, maar probeer de volgende keer om anderen niet te onderbreken.

Opdracht 5

De leerlingen gaan nu zelf deelnemen aan een debat. Verdeel de klas in groepen en geef elke groep een stelling. Bij elke stelling zijn er drie voor- en drie tegenstanders.

Stellingen:

- Leerlingen krijgen van de school geld voor iedere voldoende die ze halen.
- Leerlingen betalen de school geld voor iedere onvoldoende.
- Leerlingen die zich niet aan de regels houden schrijven strafregels.
- Er komen allemaal combinatielessen, zoals sportles in het Frans.
- Het aantal lessen Nederlands in de brugklas wordt verdubbeld.
- Er komt cameratoezicht in de klas en rond de school.
- Leerlingen ontbijten tijdens de eerste les op school.
- * Begeleid de leerlingen bij het opstellen van hun argumenten.
- * U bent de debatleider, zorg ervoor dat iedereen evenveel aan het woord komt en beoordeel de leerlingen aan de hand van de observatielijst. Bij elke debatterende leerling zijn er nog twee leerlingen uit de klas die deze leerling observeren. De ingevulde observatielijsten worden aan het einde bij u ingeleverd.
- * Bespreek samen met de leerlingen de observatielijst, zodat de leerlingen precies weten wat er van hen verwacht wordt.

CHECKLIST: DEBATTEREN

Je eigen naam:	
Naam van de klasgenoot die je observeert:	
Debatstelling:	
Voorstander/tegenstander (omcirkel het juiste team)	
	Ja/een beetje/nee
Debatregels	
1. Hij/zij staat op wanneer hij/zij praat.	
2. Hij/zij luistert naar de debatleider.	
3. Hij/zij praat alleen wanneer hij/zij aan de beurt is.	

4. Hij/zij luistert naar andere deelnemers.	
5. Hij/zij vermijdt grof taalgebruik.	
6. Hij/zij geeft geen persoonlijke kritiek die niet met het onderwerp te maken heeft.	
Argumenten	
5. Hij/zij gebruikt verschillende argumenten(dus zegt niet steeds hetzelfde).	
6. Zijn/haar argumenten zijn sterk.	
7. Hij/zij reageert op de argumenten van de tegenpartij.	
Verbaal	
8. Hij/zij spreekt begrijpelijke taal.	
9. Hij/zij gebruikt voorbeelden.	
10. Hij/zij gebruikt geen stopwoorden.	
11. Hij/zij spreekt met een goed volume.	
12. Hij/zij maakt gebruik van intonatie.	
Non-verbaal	
13. Hij/zij gebruikt gebaren.	
14. Hij/zij heeft een goede houding.	
15. Hij/zij heeft de juiste mimiek bij het argument.	
Vorbereiding	
16. Je merkt dat hij/zij zich goed heeft voorbereid.	
17. Het team waar hij/zij in zit heeft zich goed voorbereid.	
Extra	
18. Hij/zij maakt het publiek aan het lachen.	
Welk cijfer zou je hem/haar geven voor deze debatbeurt? (cijfer 1 t/m 10)	

BLOK 6

Vooraf

Leerlingen gaan oefenen met het maken van een luistertoets. Ze gaan kijken naar een uitzending van *het Klokhuis* over het ontstaan en het maken van spijkerbroeken. Voordat ze dit gaan doen, gaan ze eerst hun voorkennis oproepen over het onderwerp. De vragen beantwoorden ze tijdens de uitzending en daarna wordt er gereflecteerd op de aanpak.

De uitzending is te vinden op: <http://player.omroep.nl/?aflID=12470836>

Opdracht 1

Leerlingen voeren deze opdracht in tweetallen uit.

Besprek na de uitvoering de ervaringen van de leerlingen.

Opdracht 2

Leerlingen gaan nu de voorkennis oproepen. Bij het bespreken van de antwoorden kunt u een woordspin op het bord maken.

Opdracht 3

1. 15 miljoen
2. Levi Strauss
3. Amerikaanse goudzoekers
4. De broeken werden gedragen door werklieden. Er zijn spijkertjes/ijzertjes in de broek geslagen, zodat de broek niet snel scheurt.
5. Indigo
6. Met een schuursponsje en een stonewash (wassen in een zak met stenen).
7. Er wordt eerst met een soort boormachine over de stof geveegd en daarna wordt de broek gewassen in een zak met grove stenen.

Opdracht 4

Bespreek de antwoorden van de leerlingen. Geef tips over wat de volgende keer beter kan. Vul de woordspin aan die op het bord staat.